

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1955

ANDRA KAMMAREN

Nr 23

18—21 oktober

Debatter m. m.

Tisdagen den 18 oktober

	Sid.
Talmannens hälsningsanförande	3
Minnesord över avlidna ledamöter av kammaren	3
Interpellationer av:	
herr Andersson i Ronneby ang. utredning av frågan om beställning av motortorpedbåtar vid tyskt varv	5
herr Jacobson i Vilhelmina ang. vissa frågor rörande uppehållande av järnvägstrafik i glesbygder	5
herr Munktell ang. fiskerättslagens tillämpning på fastigheten Åla- bodarna nr 1 i Glumslövs socken, m. m.	8
herr Ericsson i Näs ang. åstadkommande av en för den enskilde mindre kostnadskrävande processordning	10
herr Helén ang. tillgodoseende av remissinstansernas behov av längre remissperioder	11
herr Johansson i Stockholm ang. förbättring av arbetarskyddet ..	12
herr Senander ang. större trygghet för liv och gods inom sjöfarten	12

Onsdagen den 19 oktober

Interpellation av herr Holmberg ang. beredande av sysselsättning för sågverksarbetarna på Lövholmen, Båtskärsnäs och Seskarö	16
--	----

Fredagen den 21 oktober

Svar på frågor av:	
herr Lundberg ang. 1952 års tobakshandelsutrednings arbete	18
herr Jonsson i Strömsund ang. den väntade arbetslösheten i Ulriks- fors med anledning av textilfabrikens nedläggande	20

Tisdagen den 18 oktober

Kl. 14.00

§ 1

Talmannens hälsningsanförande

Herr TALMANNEN öppnade sammanträdet med följande ord:

Jag hälsar kammarens ärade ledamöter välkomna till årets höstsession, som jag härmed förklarar öppnad.

§ 2

Minnesord över avlidna ledamöter av kammaren

Herr TALMANNEN yttrade:

När vi nu samlas efter sommarferierna är det med vemod vi erinrar oss, att tre av våra tidigare kamrater genom döden ryckts bort ur vår krets.

Den 18 juli avled John Andersson i Alfredshem efter en tids sjuklighet. Han hade vid sin bortgång tillhört andra kammaren i femton år och var högt skattad bland oss. Han utförde sitt mest betydelsefulla arbete som riksdagsman i andra lagutskottet, där han hade rika tillfällen att tränga in i de sociallagstiftningsfrågor som särskilt intresserade honom. I sin hembygd var han livligt tagen i anspråk för allmänna uppgifter. Han var bl. a. i många år pensionsstyrelsens ombud i sitt län.

Helmer Johansson i Norrfors omkom genom olyckshändelse under tågresa natten mellan den 23 och 24 juli. Han hade då tillhört kammaren i tretton år och huvudsakligen varit verksam i första lagutskottet. Som jordbrukare hade Helmer Johansson nedlagt mycket arbete inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse. Därutöver var han verksam som landstingsman och ledamot av sitt landstings förvaltningsutskott.

Fridolf Johansson i Lugnvik gick ur

tiden den 11 september utan föregående sjukdom. Han hade tillhört kammaren endast sedan 1953, men vi hade den korta tiden till trots lärt oss värdera hans trygga personlighet. Även Fridolf Johansson hade bakom sig omfattande arbete i sin hembygds offentliga liv.

Vi erinrar oss våra bortgångna kamrater med saknad och vördnad och lyser frid över deras minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 3

Upplästes följande till kammaren ankomna protokoll angående den i § 32 riksdagsordningen föreskrivna fullmaktsgranskningen:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 5 september 1955

Till justitiedepartementet hade den 6 augusti 1955 från länsstyrelsen i Västernorrlands län och den 18 augusti 1955 från länsstyrelsen i Västerbottens län inkommit fullmakter för respektive landstingsmannen Bernhard Sundelin i Anundsjö och landstingsmannen Frithiof Norén i Mullsjö, vilka vid nya röstsammanräkningar blivit utsedda såsom ledamöter av riksdagens andra kammare i stället för avgångna ledamöter av samma kammare.

Vid granskning av fullmakterna, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakterna icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte de granskade fullmakterna överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

Oskar Adelsohn

*Protokoll, hållet inför statsrådet
och chefen för justitiedepartementet
den 30 september 1955*

Till justitiedepartementet hade den 29 september 1955 från länsstyrelsen i Västernorrlands län inkommit fullmakt för rektorn Brita Löwenhielm i Härnösand, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens andra kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

Oskar Adelson

Vid dessa protokoll voro fogade de däri avsedda fullmakterna för landstingsmannen Bernhard Sundelin, Anundsjö, landstingsmannen Frithiof Norén, Mullsjö, Gräsmyr, och rektorn Brita Löwenhielm, Härnösand, att inträda såsom ledamöter av kammaren för tiden till den 1 januari 1957.

Herr talmannen meddelade, att herrar Sundelin och Norén i Mullsjö samt fröken Löwenhielm intagit sina platser i kammaren.

§ 4

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Gustav Ruben Swedberg, född den 7/2 1896, från Johanneshov, är på grund av akut hjärtsjukdom intagen på Hässleholms lasarets medicinska avdelning. På grund av denna sjukdom är han oförmögen att delta i riksdagsarbetet de närmaste månaderna, vilket härmed intygas.

Åke Bergwall

Med. dr. Las.-läkare

Riksdagsmannen redaktör Manne Ståhl, Karlstad, är på grund av sjukdom förhindrad att delta i riksdagsarbetet t. o. m. den 25.10.1955, vilket härmed intygas.

Karlstad den 16.10.1955

Göran de Maré

Leg. läkare

Ledighet från riksdagsgöromålen från och med denna dag meddelades herr Swedberg tills vidare och herr Ståhl till och med den 25 innevarande oktober.

§ 5

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till Riksdagens talmän

Under hänvisning till § 70 mom. 2 riksdagsordningen få fullmäktige i riksgäldskontoret härmed anmäla, att statsrådet S. Lindholm, vilken den 14 maj 1954 valdes till fullmäktig för valperioden 1954—1957, i och med sin utnämning till statsråd den 12 september 1955 frånträtt uppdraget att vara fullmäktig i riksgäldskontoret.

Stockholm den 22 september 1955

Å fullmäktiges vägnar:

Herman Kling

/Torsten Bjerlöv

Skrivelsen lades till handlingarna, och beslöt kammaren att med anledning av statsrådet Lindholms frånträddande av fullmäktiguppdraget val av ny fullmäktig i riksgäldskontoret jämte en suppleant för denne skulle anställas; och uppdrog kammaren verkställigheten härav åt de vid detta riksmöte av kammaren redan tillsatta valmän och suppleanter för utseende av riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret jämte deras suppleanter. Åt dessa valmän och suppleanter uppdrogs jämväl att, därest vid det sålunda bestämda valet skulle till fullmäktig utses någon av de utav riksdagen valda suppleanterna för fullmäktige, välja ytterligare en suppleant.

Interpellation ang. utredning av frågan om beställning av motortorpedbåtar vid tyskt varv — Interpellation ang. vissa frågor rörande uppehållande av järnvägstrafik i glesbygder

§ 6

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om entledigande från uppdraget att vara kanslideputerad.

Stockholm den 12 september 1955

Sigurd Lindholm

Kammaren biföll denna anhållan.

På förslag av herr talmannen beslöts tillika, att val av en kanslideputerad i statsrådet Lindholms ställe skulle äga rum vid kammarens sammanträde den 26 innevarande månad.

§ 7

Interpellation ang. utredning av frågan om beställning av motortorpedbåtar vid tyskt varv

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr ANDERSSON i Ronneby (s), som anförde:

Herr talman! I juni månad i år meddelades i pressen, att marinförvaltningen beställt fem motortorpedbåtar hos ett tyskt varv. Meddelandet väckte uppmärksamhet, inte minst hos personalen vid marinverkstäderna i Karlskrona, som med hänsyn till verkstädernas offerter och övriga förutsättningar räknat med att denna beställning skulle ha placerats där.

Från bl. a. fackförbundshåll har — sedan marinförvaltningen utfärdat en kommuniké till pressen — framförts stark kritik, vilken likaledes återgivits i tidningarna. Kritiken i fråga går ut ifrån att motortorpedbåtarna kommer att bli minst $\frac{1}{2}$ miljon kronor dyrare per styck genom beställningen i Tyskland. Vidare har sekretessfrågan tagits upp. I det sammanhanget har ifrågasatts, om det varit lämpligt, att landet

skulle lämna ifrån sig de erfarenheter, som samlats inom motortorpedbåtsvapnet och som kommit den nu beställda båtserien till godo. Slutligen har stark kritik riktats mot att staten icke utnyttjat de egna marinverkstädernas fulla kapacitet.

Marinförvaltningen har i pressen bemött vissa av de gjorda anmärkningarna, men av dessa bemötanden kan icke utläsas, huruvida anmärkningarna rörande kostnaderna varit riktiga. Där emot har marinförvaltningen framhållit, att sekretessfrågan icke var av någon betydelse.

Den 8 september i år meddelades i pressen, att det tyska varvet börjat bygga de beställda motortorpedbåtarna.

Med stöd av det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet villig att medverka till en utredning av frågan om beställning av motortorpedbåtar vid tyskt varv ur såväl ekonomisk som sekretess- och statsdriftssynpunkt och för kammaren lämna en allsidig redogörelse härför?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Interpellation ang. vissa frågor rörande uppehållande av järnvägstrafik i glesbygder

Ordet lämnades på begäran till

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s), som yttrade:

Herr talman! När riksdagen i början av 1900-talet beslutade om inlandsbanans fortsättning genom lappmarken var det förutsett, att denna del av banan komme att lämna betydande under-skott. Denna omständighet fick emellertid icke stå hindrande i vägen för banbygget. De sociala och näringspolitiska synpunkterna ansågs uppväga de järn-

Interpellation ang. vissa frågor rörande uppehållande av järnvägstrafik i glesbygder
vägsekonomiska nackdelarna. Banan borde enligt den dåvarande civilministerns uttalande i riksdagen betraktas som en kulturbana.

Dessa synpunkter har också fram till de senare åren beaktats av järnvägsstyrelsen. På den sista tiden har emellertid järnvägsstyrelsen intagit en ändrad hållning. Den kraftiga propaganda, som under de senaste åren förts av vissa spetsar inom järnvägsförvaltningen — främst av dess ekonomidirektör — mot de nuvarande förpliktelserna att i fråga om järnvägstrafiken i Norrland anlägga sociala och näringspolitiska synpunkter, har, i och med att SJ:s tidtabell av den 10 juni i år trädde i kraft, burit frukt.

Statens järnvägar har inlett en ny trafikpolitik, som tagit sig uttryck i indragningar av ett stort antal tåg- och rälsbussförbindelser inom lappmarken.

Vid upprättandet av nyssnämnda tidtabell synes de synpunkter, som i följd kom till uttryck i en artikel i Teknisk Tidskrift av ekonomidirektören i statens järnvägar, ha blivit följda.

Ekonomidirektören ansåg det önskvärt »att järnvägsföretagen i största möjliga utsträckning befriades från sina nuvarande från monopoltiden ärvda förpliktelser av näringspolitisk och social natur».

Samma synpunkter framfördes också i ett radioanförande, som en av SJ:s distriktschefer höll i följd höst med anledning av nedläggandet av en bibana. Han betonade »att de trafiksvaga linjerna blivit ett problem för SJ». Lösningen av problemet fann distriktschefen i »att man kan lägga ner den relativt dyra persontrafiken och trafikera banan som industrispår. Man kan lägga ner stationerna.» Han fortsatte: »Hjälper inte detta, återstår ofta inte annat än att riva upp banan.»

Det var också samma synpunkter, som förste trafikinspektören i Umeå framförde vid ett i Vilhelmina anordnat möte, där de planerade indragning-

arna dryftades. Själv var jag icke i tillfälle närvara, men enligt ett tidningsreferat skall förste trafikinspektören ha yttrat: »Alla tåg som ej är bäriga skall indragas.»

Av de förändringar i förbindelserna inom lappmarken, som inträtt den 10 juni i år, kan nämnas följande:

Den rälsbuss (St 1), som under sommarens turistsäsong dagligen avgått från Östersund kl. 9.05 med ankomst till Vilhelmina kl. 13.01 och Gällivare kl. 22.03, har indragits.

Den rälsbuss (St 2), som under nyssnämnda turistsäsong dagligen trafikerat Gällivare—Östersund, med anslutning till stockholmståget kl. 22.00, har indragits.

Den dagliga rälsbussen (2306), som under en följd av år avgått från Östersund omedelbart efter stockholmstågets ankomst på morgonen och anlant till Gällivare på kvällen, har indragits i vad den berör bandelen Storuman—Gällivare.

Den likaledes dagliga rälsbussförbindelse (2305), som utgått från Gällivare med ankomst till Vilhelmina kl. 16.54 och Östersund kl. 21.02, har indragits beträffande bandelen Gällivare—Storuman.

Rälsbussen (391) med tre turer i veckan med avgång från Vilhelmina på morgonen med ankomst till Hoting kl. 6.07 (med anslutning bl. a. till Sollefteå, Härnösand och Sundsvall) har indragits.

Rälsbussen (392) med tre turer i veckan med avgång från Hoting kl. 22.10 (med anslutning från bl. a. Långsele, Sollefteå, Härnösand, Stockholm) med ankomst till Vilhelmina kl. 23.35 har indragits.

Rälsbussen (201) med avgång måndagar—torsdagar från Storuman kl. 19.13 med anslutning bl. a. från Sorsele med ankomst till Vilhelmina kl. 20.22 har indragits.

Rälsbussen (202) med avgång från Vilhelmina tisdagar—fredagar kl. 8.40

Interpellation ang. vissa frågor rörande uppehållande av järnvägstrafik i glesbygder

med ankomst till Storuman (med anslutning till bl. a. Sorsele) har indragits.

Rälsbussen (2292) med avgång från Vilhelmina tre dagar i veckan kl. 21.38 med ankomst till Storuman kl. 22.54 har fått sina turer beskurna.

Rälsbussen (1051) med tre turer i veckan med avgång från Storuman kl. 22.07 med ankomst till Vilhelmina kl. 23.16 har fått sina turer beskurna.

Den personförande tågägenheten (P 2324) med avgång från Östersund kl. 7.10 och från Hoting kl. 12.00 med ankomst till Vilhelmina kl. 13.38 och Storuman kl. 15.10 har å sträckan Hoting—Storuman indragits och ersatts med rälsbuss (324). Mot en sådan anordning föreligger icke anledning till erinran därest inte, som här är fallet, en orimligt lång väntetid i Hoting tillämpas, varigenom restiden avsevärt förlänges. När tåg inom andra delar av landet utbytes mot rälsbusslägenhet, brukar detta medföra förkortning av restiden. När det gäller lappmarken går man en motsatt väg och utökar restiden. Tidigare, före omläggningen till rälsbusståg, när tåg P 2324 gick hela sträckan Östersund—Storuman, var uppehållet i Hoting 29 minuter. Nu har detta utökats till inte mindre än 1 timme 40 min. Tåget anlände till Vilhelmina kl. 13.38 under det att rälsbussen anländer kl. 14.51, trots samma tid för anslutningstågets avgång från Östersund. Restiden Hoting—Vilhelmina, en sträcka på endast 77 km, utökas genom utbytet av rälsbuss mot persontåg med inte mindre än 1 timme och 13 minuter.

Samma förändringar har även vidtagits beträffande tågägenheten Storuman—Östersund (2323), där sträckan Storuman—Hoting utbytts mot rälsbusståg (323). Mot denna anordning förefinnes icke någon anledning till erinran enär omotiverade timslånga uppehåll i detta fall icke föreligger.

Rälsbussförbindelsen Vilhelmina—Storuman på morgonen med anslutning

till länets residensstad Umeå, med ankomst dit kl. 11.42, har beskurits till endast två dagar i veckan.

Detta stora antal indragningar har på ett synnerligen beklagligt sätt försämrat de tidigare kommunikationerna för bygdens befolkning i en omfattning, som icke torde kunna förklaras eller försvaras.

»Man kan lägga ner stationerna», sades det från SJ:s håll i det tidigare omnämnda radioanförandet. Ja, det är just vad man gör efter inlandsbanan i lappmarken. För en tid sedan lades stationen i Fiandberg efter linjen Vilhelmina—Storuman ner. Befolkningen förlorade därmed inte bara järnvägsstationen utan även poststationen, enär handhavandet av denna ombesörjdes av järnvägens personal. Nu hotas trafikplatserna Saxvattnet, Granberget och Volgsjöfors å linjen Vilhelmina—Dorotea av samma öde som övergått Fiandbergs station.

Även här berövas befolkningen i de byar, som har sin postbefordran förlagd till de nämnda platserna, sin poststation, enär densamma handhaves av järnvägspersonalen.

Av ett samtal för några dagar sedan som jag hade med postmästaren i Vilhelmina, under vilket kontor de hotade poststationerna lyder, erfor jag att hans försök att få någon person å de nämnda platserna att handha postgöromålen icke lyckats.

I det sammanhanget kunde jag konstatera, att det affärsdrivande postverkets representant på det livligaste beklagade den prekära situation, som komme att uppstå, därest järnvägens hot att indra trafikplatserna i Saxvattnet, Granberget och Volgsjöfors gick i verkställighet. Ännu har nämligen inte postverket kommit till den uppfattningen, att alla busslinjer och poststationer som icke lämna vinst skall indragas. Sociala och näringspolitiska synpunkter tillmättes i det verket fortfarande betydelse vid ordnandet av kommuni-

Interpellation ang. fiskerättslagens tillämpning på fastigheten Ålabodarna nr 1 i Glumslövs socken, m. m.

kationerna i de glesbebyggda landsdelarna.

Jag bortser icke ifrån att SJ är trängd av den växande biltrafiken och därför tvingas rationalisera för att så långt som möjligt sänka sina kostnader, men för ett statligt trafikföretag kan de driftsekonomiska synpunkterna inte få bli helt utslagsgivande. Förpliktelserna av näringspolitisk och social natur mot glesbebodda landsdelar bör infrias även i fortsättningen.

I Västerbottens och Norrbottens lappmarker pågår eller planeras stora vattenregleringar och kraftverksbyggen, varigenom nationalhushållet kommer att ur vattnen tillföras värden, som årligen uppgår till hundratals miljoner kronor. Av dessa värden kommer icke så mycket att stanna kvar i bygderna, att det svarar mot mer än en liten bråkdel av de skador som kraftexploateringen vållar. Icke heller på annat sätt blir befolkningen kompenserad. Tvärtom försattes den även på andra områden i ett försämrat läge, en följd bl. a. av att folk måste flytta där regleringarna sätter in. Statens järnvägar bidrager också att göra det allt svårare för lappmarkens befolkning att existera under mänskliga förhållanden.

Jag har velat fästa herr statsrådets uppmärksamhet på vad som nu skett i lappmarken vad järnvägsförbindelserna beträffar. Jag anser det vara ett i högsta grad otillfredsställande förhållande, att det skall vara tillåtet för ett statens kommunikationsverk att avveckla för befolkningen nödvändiga järnvägsförbindelser utan att bekymra sig om hur kommunikationsmöjligheterna därefter kommer att gestalta sig. När statens järnvägar drar in turer på järnväg borde verket hjälpa till så att turerna bli ersatta med landsvägstrafik antingen genom järnvägens eller postens försorg eller genom enskilt trafikföretag.

Med stöd av vad jag sålunda anfört

anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande spörsmål:

1. Delar herr statsrådet uppfattningen att järnvägsekonomiska synpunkter och icke sociala och näringspolitiska skall vara tyngst vägande vid upprätthållande av järnvägstrafik i glesbygder?

2. Anser herr statsrådet att det är riktigt att statens järnvägar indrager tågförbindelser utan att fråga efter hur befolkningens behov av kommunikationer på annat sätt skall tillgodoses?

3. Är herr statsrådet villig anmoda järnvägsstyrelsen att antingen revidera sitt beslut om indragning av vissa rälsbussförbindelser och trafikplatser vid inlandsbanan i lappmarkerna eller att medverka till att andra trafikmedel ställes till befolkningens förfogande?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Interpellation ang. fiskerättslagens tillämpning på fastigheten Ålabodarna nr 1 i Glumslövs socken, m. m.

Herr MUNKTELL (h) erhöi på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Under riksdagens vårsession riktade fröken Karlsson i denna kammare en interpellation till herr justitieministern med fråga om denne ämnade vidtaga några åtgärder för att lindra den ekonomiska nöd ägarna av Ålabodarna nr 1 i Glumslövs socken, Malmöhus län, hade drabbats av genom tillkomsten av den nya fiskerättslagen. Interpellationen besvarades av statsrådet Hjalmar Nilson, som framhöi att, då man redan i den proposition som låg till grund för den nya lagstiftningen uttryckligen framhållit att fisket Ålabodarna nr 1 efter lagstiftningens ikraftträdande skulle komma att bli fritt för allmänt begagnande och att i sådana fall ägarna ägde rätt till er-

Interpellation ang. fiskerättslagens tillämpning på fastigheten Ålabodarna nr 1 i Glumslövs socken, m. m.

sättning av statsmedel för den skada de härigenom åsamkades, det icke fanns anledning att vidtaga några särskilda åtgärder på grund av de förhållanden interpellanten åberopat.

Frågeställningen i den förevarande interpellationsdebatten var sålunda huvudsakligen den, huruvida staten genom några speciella åtgärder borde lindra den nöd ålabodsfiskarna genom fiskerättslagens tillkomst kommit i eller om dessa fiskare skulle få låta åtnöja sig med att få gottgörelse genom de ersättningsbestämmelser som tillskapades i samband med fiskerättslagen.

Det finns emellertid anledning att betrakta ålabodsfiskarnas problem från en något vidare synvinkel än fiskarnas möjligheter att erhålla gottgörelse för genom lagens ikraftträdande åsamkad förlust av sin tidigare fiskerätt. Det kan sålunda väl ifrågasättas huruvida icke lagstiftarna vid lagens tillkomst förbisett de speciella förhållanden som rått för det skattelagda fisket Ålabodarna nr 1.

Enligt den nya fiskerättslagen äger på Skånes västra kust — med visst undantag för fisket efter ostron — varje svensk medborgare fiska på enskilt vatten med både fasta och rörliga redskap. Något undantag i detta avseende för skattelagda fisken har icke meddelats i lagen. Ålabodarna nr 1 är emellertid det *enda* skattelagda ålfisket utmed hela Skånes västkust. Det hade därför syntts naturligt, att lagstiftaren vid lagens tillkomst bort taga hänsyn till den särställning ålabodsfisket oenkligen intager i det skånska västkustfisket. Detta borde ha varit desto naturligare som man, redan när 1897 års kungl. brev om generellt tillstånd för envar att vid Malmöhus läns kust från Falsterbo fyr till Kullen idka ålfiske med ryssjor i allt det vatten som icke omfattades av strandägarnas enskilda fiskerätt tillkom, stadgade särskilt undantag från den generella regeln när

det gällde Ålabodarnas skattelagda fiske.

Genom en dylik undantagsbestämmelse skulle de olyckliga verkningarna av den nya fiskerättslagen för ålabodsfiskarnas del ha kunnat undvikas. Ej heller skulle som nu skett skilda myndigheter behövt komma till skilda resultat när det gällt att fastställa huruvida ålabodsfiskarnas speciella rätt till fisket reellt försvunnit eller icke.

Det sistnämnda kan illustreras med det förhållandet att såväl länsstyrelse som häradsrätt och hovrätt uppenbarligen anser, att ålabodsfiskarnas exklusiva fiskerätt försvunnit, medan däremot taxeringsmyndigheterna fortfarande påför skatt som om i fastighetsägarnas rätt till sin fasta egendom fortfarande ingick den ur ekonomisk synpunkt alldeles avgörande rätten att med uteslutande av andra utöva ålfisket.

En annan konsekvens, som icke observerats av lagstiftaren i detta fall, är den förlust som kan åsamkas inteckningshavarna genom lagens tillkomst. Fastigheterna är för närvarande taxerade till 24 000 kronor. Vid taxeringen synes taxeringsmyndigheterna ha räknat med att den övervägande delen av beloppet utgöres av värdet av själva fiskerätten. Inteckningar är vidare beviljade för icke mindre än 27 000 kronor. Fiskerättens bortfall måste därför komma att innebära att inteckningshavarna numera endast har säkerhet för en bråkdel av det totala inteckningsbeloppet. För en förlust på grund härav har de icke möjlighet att få ersättning av staten.

Den nya fiskerättslagens verkningar när det gäller det skattelagda fisket Ålabodarna nr 1 är sålunda ur många synpunkter mycket anmärkningsvärda. I realiteten föreligger här ett fall då viss fast egendom frånhänts ägarna utan att lagstiftaren tillgodosett ägarnas och andra sakägares oeftergivliga

Interpellation ang. åstadkommande av en för den enskilde mindre kostnadskrävande processordning

rätt till ersättning. Redan detta förhållande utgör ett bärande skäl för att överväga en ändring av fiskerättslagen på här ifrågavarande punkt. Ålabodsfiskarna bör även i framtiden få utöva sin urgamla rätt att fiska på sin egen skattelagda fastighet.

Under återopande av vad här anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksamheten riktad på det förhållandet att skilda myndigheter kommit till olika resultat när det gäller den nya fiskerättslagens tillämpning på fastigheten Ålabodarna nr 1 i Glumslövs socken, Malmöhus län, vilket avspeglar sig i det förhållandet att länsstyrelse, häradsrätt och hovrätt anser att ägarna av fastigheterna ej längre har exklusiv rätt att utöva ålfisket medan däremot skattemyndigheterna vid taxering av fastigheterna inräknar värdet av fiskerätten?

2) Anser herr statsrådet skäl föreligga för en sådan ändring av fiskerättslagen att Ålabodarna nr 1, vilket utgör det enda skattelagda fisket på Skånes västkust, behandlas på samma sätt som jämförbara fisken på östkusten?

3) Har herr statsrådet uppmärksammat det förhållandet att inteckningshaverna uti Ålabodarna nr 1 genom den nya fiskerättslagens tillkomst kan komma att åsamkas förluster, och ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder för att bereda inteckningshaverna gottgörelse härför?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. åstadkommande av en för den enskilde mindre kostnadskrävande processordning

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr ERICSSON i Näs (bf), som yttrade:

Herr talman! Likhet inför lagen är en grundprincip i vårt samhällsliv. Lagtillämpningen påverkas inte av medborgarnas olika sociala och ekonomiska ställning — i den meningen råder principiellt likhet inför lagen. Däremot råder ingalunda likhet inför möjligheten att med lagens hjälp värna sin rätt. Att processa är dyrt och innebär för den enskilde stora ekonomiska risker, såvida han inte är fattig nog att få fri rättegång, d. v. s. efter gäldande av kostnaderna »skulle sakna medel för eget uppehälle». En person med så att säga normala resurser riskerar i regel ett allvarligt ekonomiskt bakslag om han förlorar en process. Ofta löper han faktiskt risk att bli ruinerad. Nyligen relaterades i pressen ett fall, där en lärarinna förde process mot sitt skoldistrikt, varvid de sammanlagda processkostnaderna efter två instanser uppgick till närmare 100 000 kronor. Möjligheten att inför domstol återropa lagen blir under dylika omständigheter ett privilegium förbehållet dels obemedlade, dels mycket förmögna personer.

Förhållandet att laglig rättvisa kostar dryga pengar måste i princip te sig stötande för en demokratisk samhällssyn. Rättvisan synes böra stå alla medborgare till buds oavsett ekonomiska resurser. Nu medför de höga processkostnaderna att rättssäkerheten för många privatpersoner blir mer eller mindre illusorisk. Borde inte ett demokratiskt samhälle ikläda sig motsvarande ansvar för rättsvården som för hälso- och socialvården?

För drygt 35 år sedan tillkom vår lagstiftning om fri rättegång — enligt allmän mening en reform i god demokratisk anda. Behovet av ytterligare reformer i samma riktning har på senare tid aktualiserats genom de stigande processkostnaderna. Flera juris-

Interpellation ang. tillgodoseende av remissinstansernas behov av längre remissperioder

ter har nyligen i pressen betecknat sådana reformer som starkt påkallade. Härvid har bl. a. förordats ett system med förprovning genom lokala rätts-hjälpsnämnder, vilka — efter att ha bedömt den rättssökandes ekonomiska situation och skäligheten av en process — skulle fastställa i vilken mån det allmänna skulle träda emellan.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att fråga herr statsrådet och chefen för justitie-departementet:

Anser herr statsrådet att de nuvarande processkostnaderna medger tillfredsställande möjligheter för den enskilde medborgaren att hävda sin rätt inför domstol?

Ämnar herr statsrådet vidta åtgärder i syfte att åstadkomma en för den enskilde mindre kostnadskrävande processordning?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. tillgodoseende av remissinstansernas behov av längre remissperioder

Ordet lämnades på begäran till

Herr HELEN (fp), som anförde:

Herr talman! På senare tid har inom ecklesiastikdepartementets arbetsområde inträffat ett par fall av påtaglig tidsnöd för remissinstanser, som haft att yttra sig över sådana sakkunnigutlåtanden där utredningsperioden varit utsträckt över en mycket lång tid. Sålunda har endast några sommarmånader ställts till förfogande för de remissorgan, som haft att yttra sig över betänkandena om yrkesskolornas handelsundervisning samt tekniska skolutbildningen, oaktat det faktum att de båda utredningskommittéerna tagit så lång tid på sig som tio respektive sju år.

I fråga om yrkesskolornas handelsundervisning utsattes remisstiden till

den 15 september, vilket föranledde överstyrelsen för yrkesutbildning att infordra yttranden från kommunala yrkesskolor till den 1 september. Detta ledde till att flera skolstyrelser, vilkas ledamöter och tjänstemän av sommaruppehållet varit förhindrade att ägna ärendet tillbörlig uppmärksamhet, vägrade att yttra sig. Trots att någon brådskä beträffande det vidare arbetet med detta material tydligen ej förelåg, eftersom en förlängning av remisstiden medgavs för vissa intresseorganisationer, har alltså här några av de viktigaste underinstanserna faktiskt berövats möjlighet att yttra sig i för dem utomordentligt viktiga frågor.

Det förefaller som om man inom departementet inte tillräckligt beaktat möjligheterna att genom utsättande av en yttersta tidsgräns för de sakkunnigas arbete skulle kunnat vinna erforderlig tid för remissorganens arbete. Jag har mot denna bakgrund velat fästa statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet uppmärksamhet på att den 1948 tillsatta konstutredningen ännu ej avlämnat sitt betänkande, trots att sakkunniga varje år sedan 1952 genom riksdagsberättelsen meddelat sin avsikt att avsluta arbetet under samma eller följande arbetsår. Sålunda meddelade 1948 års konstutredning år 1952, att den avsåg att bli färdig 1953. 1953 meddelade man, att arbetet skulle slutföras före 1953 års utgång. 1954 skulle man bli färdig före utgången av 1954. 1955 avsåg man att bli färdig 1955, om man får tro riksdagsberättelsen. På telefonförfrågan uppgavs häromdagen, att man inte kunde bli färdig förrän till våren.

Med hänvisning till vad jag här anförd anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande frågor:

Anser herr statsrådet det vara möjligt att i fortsättningen genom förkortning

Interpellation ang. förbättring av arbetarskyddet — Interpellation ang. större trygghet för liv och gods inom sjöfarten

av utredningsperioderna bättre än hittills beakta remissinstansers rimliga behov av längre remissperioder, och

är herr statsrådet beredd att ange en yttersta gräns för 1948 års konstutrednings arbete?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. förbättring av arbetarskyddet

Herr JOHANSSON i Stockholm (k) erhöi på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I slutet av september inträffade en svår olycka vid rivningen av ett hus vid Norrtullsgatan i Stockholm. En arbetare dödades och tre andra blev svårt skadade. Dödsoffret kunde ha blivit många flera. Detta är ett av de många fall av »rivningsdöd» som inträffat i Stockholm och på andra platser i Sverige på grund av bristen på tillsyn, ordentliga skyddsanordningar och den ökade hetsen i arbetet.

Nya metoder för husrivning och det ökade tempot vid entreprenadarbeten av detta slag har avsevärt ökat olycksrisken, men trots detta finns ingen effektiv kontroll över att gällande säkerhetsbestämmelser efterlevs. I samband med olyckan vid Norrtullsgatan förklarade yrkesinspektör Gösta Sylwan att han förfogade endast över en enda inspektör för byggnadsverksamheten, och denne man hade dessutom många andra uppgifter att sköta. Någon fortlöpande »flygande» kontroll fanns ingen möjlighet att upprätta. Den inspektör som fanns måste begränsa sig till att uppsöka arbetsplatser, från vilka det kommit klagomål, och han skulle, säger yrkesinspektör Sylwan, behöva ha flera kolleger till hjälp. Fyra ingenjörspatser vid yrkesinspektionen i Stockholm står för närvarande lediga, vilket enligt yrkesinspektör Syl-

wan beror på att lönerna inte lockar kvalificerat folk.

Med anledning av detta anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande interpellation:

Vilka åtgärder förbereder regeringen för att förbättra arbetarskyddet och tillsynen över att gällande säkerhetsbestämmelser efterlevs inom byggnadsbranschen och för att tillförsäkra yrkesinspektionen tillräckligt med kvalificerad arbetskraft?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Interpellation ang. större trygghet för liv och gods inom sjöfarten

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr SENANDER (k), som anförde:

Herr talman! Förhållandena kring det svenska turbinfartyget Elenis resa till Lagos hamn i Nigeria har väckt den största uppmärksamhet såväl inom som utom landets gränser. Detta är inte ägnat att förvåna. Vad som hittills blotats i denna tragiska affär är av den art, att beteckningen skandal icke är oberättigad. Svenska sjömäns liv har medvetet satts på spel av hänsynslösa redarintressen. Därutöver har fartygets besättning varit föremål för en behandling, som i fråga om nonchalans saknar motstycke inom svensk sjöfart.

Från flera håll har det huvudsakliga ansvaret för det inträffade lagts på fartygsinspektionen. Kommerskollegium har emellertid bestritt att inspektionen brustit i sina åligganden och hänvisat till tillsynslagens föreskrifter, vilka enligt kommerskollegii uppfattning icke medger en mera vittgående inspektion än den som skett i fallet Eleni och inte heller tillåter en sjövärdighetsförklaring på grundval av de bristfälligheter,

Interpellation ang. större trygghet för liv och gods inom sjöfarten

som inspektionen upptäckt hos fartyget.

Hur härmed förhåller sig skall icke i detta sammanhang upptas till diskussion. Några fakta i saken bör emellertid anföras. Fartyget, som tidigare ägts av en grekisk redare och seglat under Panamas flagg, inköptes av de nuvarande ägarna efter att ha varit upplagt under cirka ett år. Sommaren 1954 besiktigades fartyget. Dess tillstånd var då sådant, att det inte alls fyllde fordringarna för svenskt certifikat. Det kunde därför endast erhålla ett provisoriskt certifikat, s. k. interimscertifikat, för resan till Sverige. Vid ankomsten till Sverige fick fartyget undergå sjövärdighetsbesiktning. Därvid konstaterades att fartyget i 93 avseenden icke uppfyllde gällande svenska bestämmelser. Trots detta erhöll fartyget nytt interimscertifikat för tiden 3—31 juli, enligt uppgift för att bereda redaren tillfälle att frakta intagen last och därefter gå till varv för reparation. Först den 13 oktober ankom emellertid Eleni till Sverige, närmare bestämt till Slite. Dessförinnan hade fartyget varit vid varv i Manchester för reparation. Härunder infann sig redaren i september och beordrade att reparationsarbetena i maskinerna skulle avbrytas, trots protester från varvschefen och maskinchefen.

I Slite underkastades fartyget ny inspektion den 13 oktober. Därvid konstaterades att en del av de förut påtalade bristerna avhjälpats. Samtidigt upptäcktes emellertid sju nya brister. En uppmaning från inspektören att bristerna omedelbart skulle avhjälpas hade ingen effekt. I stället avseglade fartyget från Slite efter att på grund av delvis oriktiga uppgifter ha erhållit utklaringsbevis till Takoradi i Västafrika. I Karlskrona, dit fartyget anlände från Slite, blev det ny inspektion. Därvid konstaterades ytterligare 13 brister, varav emellertid sju avhjälpades helt eller delvis. Eleni fick så nytt inte-

rimscertifikat och anträdde resan till Västafrika, vilken som bekant slutade med tragedien i hamnen Lagos.

Här är inte avsikten att fälla något värdeomdöme beträffande de åtgärder från offentlig myndighet, som möjliggjort Elenis underliga och farliga odysse. Men givetvis måste det betecknas som högst anmärkningsvärt att denna över huvud taget kunnat komma till stånd. Fartygets redare har visat en påtaglig likgiltighet för de förelägganden fartygsinspektionen gjort. Från Slite hamn avseglade fartyget utan att ha följt fartygsinspektörens direktiv om avhjälpande av de i denna hamn upptäckta bristerna och utan att inneha erforderligt nationalitetscertifikat, en avresa som möjliggjordes genom en uppgift till tullmästaren i Slite, att interimistiskt nationalitetscertifikat skulle anskaffas telegrafiskt. Även i övrigt har omständigheterna varit sådana, att kraftåtgärder varit på sin plats. I stället erhöll fartyget vid tre olika tillfällen interimscertifikat, sista gången för den långa resan till Västafrika.

Inför dessa fakta inställer sig osökt frågan var man skall söka orsakerna till att svenska liv och svenskt gods äventyrats på sätt som skett i affären Eleni. Som tidigare nämnts har kritiken från en del håll satts in mot fartygsinspektionen, medan kommerskollegium bestämt bestrider denna kritik och hänvisar till tillsynslagens föreskrifter. Då det är av betydelse att ansvarsfrågan klarlägges och erforderliga åtgärder vidtages för att hindra ett upprepande, får jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet framställa följande fråga:

Anser herr statsrådet det påkallat att ta initiativ till sådana ändringar av hithörande lagar och förordningar, att större trygghet för liv och gods inom sjöfarten uppnås?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar och anmälan:

Till Andra kammarens talman

Undertecknad, förordnad till medlem av den svenska delegationen vid För-
enta Nationernas generalförsamling, är
till följd av detta uppdrag förhindrad
att infinna sig i riksdagen tidigare än
den 24 oktober.

Stockholm, 15 sept. 1955

Vördsamt
Elis Håstad

Till Riksdagens andra kammare

Härmed hemställer jag vördsamt om
ledighet för riksdagsgöromålen den 16
—30 okt. för beivrande av sammanträde
med Europarådets rådgivande församling.

Åkersberga den 20 sept. 1955

Gunnel Olsson

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller vördsamt om
ledighet från riksdagsgöromålen under
tiden 18.10—15.12 1955 för beivrande
av Förenta Nationernas tionde general-
församling i New York.

Los Angeles, Calif., den 4.10 1955

Erik Hagberg
i Malmö

Till Riksdagens andra kammarens kansli, Stockholm

Härmed anhåller undertecknad om
befrielse från riksdagsarbetet för del-
tagande i Europarådets arbete under
tiden den 18—29 oktober.

Högaktningfullt
Tore Bengtsson

Till Riksdagens andra kammare, Stockholm

Härmed får jag anhålla om ledighet
från riksdagsuppdragets fullgörande
från höstriksdagens början till och med
den 9 november för att delta i den
svenska delegationens arbete vid För-
enta Nationernas höstsession.

Göteborg, 10.9.1955

Rolf Edberg

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet
från riksdagsgöromålen från den 21 ok-
tober tills vidare under höstriksdagen
för deltagande i den svenska FN-dele-
gationens arbete.

Stockholm den 18 oktober 1955

Sven Gustafson
i Göteborg

Andra kammarens kansli

Härmed får jag anhålla om ledighet
från riksdagsgöromålen från och med
den 18 till och med den 29 oktober 1955
för att delta i Europarådets hösts ses-
sion.

Stockholm den 11 oktober 1955

Walter Sundström

Kammaren biföll ansökningarna och
lade herr Håstads anmälan till hand-
lingarna.

§ 15

Till bordläggning anmäldes riksdagens
revisorers berättelse angående
tullverkets kustbevakning.

§ 16

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts
propositioner tillställts kammaren:

nr 200, angående godkännande av av-
tal mellan Sverige och Sydafrikanska
unionen för undvikande av dubbelbe-
skattning och förhindrande av skatte-
flykt beträffande inkomstskatter,

nr 201, angående finansiering av mel-
lanriksvägen Enafors—riksgränsen—
Stjördal,

nr 202, angående godkännande av be-
slut om uttagande av särskild tullavgift
för vissa varuslag, och

nr 203, angående utlämnande av stöd-
lån till jordbrukare m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 17

Anmäldes följande till herr talman-
nen under sammanträdet avlämnade
motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, med förslag till lag om socialhjälp m. m. motionerna:

nr 677, av fru *Lindskog* och fru *Torbrink*,

nr 678, av fru *Sjöstrand*, och

nr 679, av herr *Andersson* i Ronneby m. fl.; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 198, angående den framtida utformningen av prissättningen på jord-

brukets område motionen nr 680, av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl.

Dessa motioner bordlades.

§ 18

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.25.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 19 oktober

Kl. 16.00

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att fröken Edith Liljedahl, f. 18/8 1901, som vårdats å härvarande lasarett på grund av sjukdom, är arbetsoförmögen och förhindrad deltaga i riksdagsarbetet t. o. m. 15/11 1955.

Gävle 21.9.1955

I tjänsten

Olle Hallberg
Lasarettsläkare

Kammaren beviljade fröken Liljedahl ledighet från riksdagsgöromålen från och med gårdagen till och med den 15 nästkommande november.

§ 2

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts på kammarens bord lig-
gande propositioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet propositionen nr 200, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Sydafrikanska unionen för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter;

till statsutskottet propositionen nr 201, angående finansiering av mellan-
riksvägen Enafors—riksgränsen—Stjör-
dal;

till bevillningsutskottet propositionen nr 202, angående godkännande av be-
slut om uttagande av särskild tullav-
gift för vissa varuslag; samt

till jordbruksutskottet propositionen nr 203, angående utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.

§ 3

Föredrogos var efter annan följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motio-
nerna:

nr 677, av fru *Lindskog* och fru *Torbrink*,

nr 678, av fru *Sjöstrand*, och

nr 679, av herr *Andersson* i Ronneby m. fl.; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 680, av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl.

§ 4

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet riksdagens revisorers berättelse angående tullverkets kustbevakning.

Interpellation ang. beredande av sysselsättning för sågverksarbetarna på Lövholmen, Båtskärsnäs och Seskarö

§ 5

Föredrogs den av herr *Andersson* i Ronneby vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående utredning av frågan om beställning av motortorpedbåtar vid tyskt varv.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Jacobson* i Vilhelmina vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående vissa frågor rörande uppehållande av järnvägstrafik i glesbygder.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Munktell* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående fiskerättslagens tillämpning på fastigheten Alabodarna nr 1 i Glumslövs socken, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs den av herr *Ericsson* i Näs vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående åstadkommande av en för den enskilde mindre kostnadskrävande processordning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Helén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående tillgodoseende av remissinstansernas behov av längre remissperioder.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs den av herr *Johansson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående förbättring av arbetarskyddet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Föredrogs den av herr *Senander* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående större trygghet för liv och gods inom sjöfarten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12

Interpellation ang. beredande av sysselsättning för sågverksarbetarna på Lövholmen, Båtskärsnäs och Seskarö

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HOLMBERG** (k), som anförde:

Herr talman! Statens skogsindustrier har varslat om inskränkning av arbetsstyrkan vid sågverken på Lövholmen, Båtskärsnäs och Seskarö med sammanlagt 200 man.

Detta har naturligtvis åstadkommit stor oro bland de berörda arbetarna. Flertalet av dem är familjeförsörjare,

Interpellation ang. beredande av sysselsättning för sågverksarbetarna på Lövholmen, Båtskärsnäs och Seskarö

flertalet har också kommit till den ålder när omskolning till något annat yrke är föga tänkbar. För övrigt meddelar arbetsmarknadsmyndigheterna i Norrbotten, att det redan förut är stora svårigheter att ens ordna beredningsarbete åt det betydande antal, som blivit arbetslösa även inom andra fack.

Anledningen till den förestående begränsningen av arbetsstyrkan vid de statliga sågverken uppges vara att man inte kunnat skaffa sågtimmer i tillräcklig omfattning. Från arbetarhåll vill man icke godkänna denna förklaring. Dels förefaller det icke finnas någon råvarubrist vid de privatägda sågverken, vilka dock till betydande del tillgodoser sitt behov av sågtimmer genom uppköp från statskogarna i Norrbotten, dels har sågverksarbetarna i Norrbotten ansett det vara anmärkningsvärt att just arbetarna i detta län i första hand skall bli offer för en eventuell råvarubrist, när det dock fraktas stora mängder timmer från Norrbotten till industrier söderut.

I fråga om driften vid Lövholmen hade arbetarna ansett sig kunna räkna med att sågen skulle drivas med dubbelskift åtminstone till våren 1956. Till dess har företaget nämligen dispens för en sådan anordning. I första hand bör strävandena därför inriktas på att förverkliga detta önskemål från de berörda arbetarna och från arbetsmarknadsmyndigheterna i Norrbotten.

Den förestående begränsningen av arbetsstyrkan vid sågverken i Norrbotten aktualiserar emellertid ytterligare problemet om försörjningsfrågorna i sin helhet inom detta län. Dit hör exempelvis hur den nya situationen kommer att på längre sikt påverka rekonstruktionsplanerna i Töre. Och därest man för överskådlig tid måste räkna med minskad sysselsättning inom de delar av träindustrin som baseras på sågtimmer, borde ju omedelbart åtgärder

2 — *Andra kammarens protokoll 1955. Nr 23*

vidtagas för att åstadkomma ersättning genom träindustri av annat slag — eller annan industri. Förutsättningar härför finns. Det vitsordas t. ex. från alla håll — bl. a. genom ett uttalande av chefen för Statens skogsindustrier, Knut O. Norlin — att det finns överskott av klenvirke, som är lämpligt för pappersmasseindustri. Framför allt från representanter för inlandskommunerna i Norrbotten har enträget framhållits att detta klenvirke, som nu ofta får ruttna ner i skogarna, borde tillvaratagas genom en utvidgning av pappersmasseindustrin i Norrbotten — även genom nya industriföretag förlagda till inlandet.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att tillförsäkra sågverksarbetarna på Lövholmen, Båtskärsnäs och Seskarö fortsatt sysselsättning?

Avser statsrådet att på grund av den nu angivna sågtimmerbristen vidtaga åtgärder för att i Norrbotten få tillstånd en utbyggnad av de statsindustrier, som baseras på klenvirke?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Herr talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt 21 § riksdagsstadgan anmält att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om pension till Hilma Vilhelmina Henning, född Törnros, änka efter avlidne f. d. tryckerimästaren vid riksbankens sedeltryckeri Edvin Henning.

Denna anmälan bordlades.

§ 14

Anmälde, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

Svar på fråga ang. 1952 års tobakshandelsutrednings arbete

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, med förslag till lag om socialhjälp m. m. motionerna:

nr 681, av fru *Holmqvist* och herr *Almgren*,

nr 682, av fröken *Höjer m. fl.*, och

nr 683, av fröken *Höjer* och fru *Sjöstrand*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 198, angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter motionerna:

nr 684, av herr *Hjalmarson m. fl.*,

nr 685, av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*,

nr 686, av herr *Johnsson* i Kastanjegården,

nr 687, av herr *Ahlsten m. fl.*,

nr 688, av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*,

nr 689, av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*,

nr 690, av herr *Ohlin m. fl.*, och

nr 691, av herr *Severin* i Stockholm *m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 15

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.09.

In fidem
Gunnar Britth

Fredagen den 21 oktober

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Svar på fråga ang. 1952 års tobakshandelsutrednings arbete

Herr förste vice talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Lundberg har frågat, när 1952 års tobakshandelsutredning beräknas ha fullgjort sitt uppdrag och om proposition med förslag om en fri detaljhandel med tobaksvaror kan väntas vid 1956 års riksdag.

Jag får härtill svara, att utredningen räknar med att framlägga sitt betänkande under höstens lopp. Detta kommer därefter att i sedvanlig ordning remissbehandlas. Först därefter kan ställ-

ning tagas till om och när proposition skall framläggas.

Härpå anförde:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra ett tack för det korta men snabba svaret. Utredningen har, måste man ju säga, tagit en väldigt lång tid på sig. Med första delen av min fråga har jag velat framhålla att det inte är meningen att enkla spörsmål skall föranleda sådana här långtidsutredningar. Därför hoppas jag att statsrådet nu ser till att geddesyxan tas fram, därest vi har en utredare som inte förstår, att även staten och samhället behöver skynda på.

Min andra fråga, som gällde propositionen, har herr statsrådet sagt mycket litet om, kanske därför att han inte

Svar på fråga ang. 1952 års tobakshandelsutrednings arbete

känner till vad utredningen kommer till för resultat. Men jag hoppas att herr statsrådet förstår, att om vi skall kunna tala om rationalisering inom handeln, är det orimligt att staten själv när det gäller nyetablering sätter en järnhård broms som i andra sammanhang aldrig skulle tolereras. Jag hoppas att herr statsrådet har läst August Strindbergs Beskyddare, den sedelärande berättelsen om kanngjutarämbetets kamp för att få behålla dåliga kannor, som inte kunde tvättas och var olämpliga att använda, men som var dyra i pris. Jag hoppas att vi inte år 1955 skall behöva behålla en sådan ordning, utan att herr statsrådet försöker vidta alla åtgärder för att påskynda remissen, om nu detta betänkande kommer fram i hygglig tid i höst, och att vi kan få en proposition, så att vi även i fråga om tobakshandeln kan få en fri handel som är rationellt skött.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag blev kanske litet desorienterad, när interpellanten uppmanade mig att låta geddesyxan gå i samband med en utredning, som han själv är mycket intresserad att få se resultat av. Vi får väl tolka interpellanten på det sättet, att han vill att denna utredning först skall göras färdig men att geddesyxan sedan skall gå över utredningar i allmänhet.

I interpellantens anförande framkom emellertid en viss kritik mot utredningens sätt att arbeta, och jag vill inte låta detta stå alldeles oemotsagt i protokollet.

Utredningen tillsattes i december 1952, och under 1953 insamlade man ett mycket vidlyftigt statistiskt material i avsikt att belysa hur den reglering av tobakshandeln, som vi nu haft i närmare 15 år, har fungerat. Man ville med andra ord skaffa sig en uppfattning om vad man hade att vänta, därest man

slog in på andra vägar. Detta statistiska material har sedan bearbetats av experter, och denna bearbetning tog praktiskt taget hela år 1954 i anspråk — experterna på det här området är strängt upptaget folk. Därefter har det ägt rum en rad av förhandlingar; material i detta fall är ju sådan, att man självfallet måste diskutera det hela med de olika intressen som är berörda. Dessa förhandlingar har spänt över Köpmannaförbundet, statens tobaksnämnd, Tobakshandlarnas riksförbund, Pressbyrån, Tobaksmonopolet, Kioskägarnas riksförbund och Svenska kioskhandlarförbundet.

Efter denna beskrivning av utredningens verksamhet finns det väl knappast någon grundad anledning att kritisera utredningen för att onödigt ha dragit ut på arbetet, när den hösten 1955 är beredd att avleverera sitt betänkande.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! När jag talade om geddesyxan, menade jag att man borde låta den gå över alla de utredare som skall utreda relativt enkla frågor men som inte visar intresse för att fullgöra utredningen inom rimlig tid.

Om den kooperativa eller enskilda handeln skulle ha vidtagit förändringar eller rationaliseringar i den takt som 1952 års tobakshandelsutredning har arbetat, så skulle vi, herr statsråd, här i landet haft en vida högre prisnivå än vi för närvarande har.

Statsrådet hänvisade till att utredningen hade insamlat ett så vidlyftigt material och att arbetet även i övrigt varit så omfattande. Jag har haft möjlighet att ta del av hur det ligger till i detta avseende, och jag vet att utredningen tidigare själv ansåg, att man skulle kunna vara färdig 1954. Utredningens material var klart på hösten 1953, och sedan var det bara fråga om en bearbetning av materialet.

Svar på fråga ang. den väntade arbetslösheten i Ulriksfors med anledning av textilfabrikens nedläggande

Även om det, herr statsråd, är nödvändigt att göra utredningar i olika sammanhang, får inte utredningarna bli en bromssko på utvecklingen i stället för ett medel att främja utvecklingen. Det är detta som jag här velat påtala.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. den väntade arbetslösheten i Ulriksfors med anledning av textilfabrikens nedläggande

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Jonsson i Strömsund har till mig riktat frågan, huruvida jag äger kännedom om de sysselsättningsvårigheter som till vintern väntas inträffa för de förut anställda vid den sedan den 1 april 1955 nedlagda textilfabriken i Ulriksfors och om jag kan lämna några uppgifter om möjligheterna att intensifiera ansträngningarna att där placera någon ny industri.

Under hösten 1954 erhöll arbetsmarknadsmyndigheterna besked om att risk förelåg för nedläggande av Ulriksfors Väfveri AB i Ströms kommun. Antalet anställda vid fabriken utgjorde då 103 personer, varav 94 arbetare och 9 tjänstemän. Hälften av arbetarna var kvinnor.

I rådande arbetsmarknadsläge har det varit möjligt att omplacera större delen av den ledigblivna arbetskraften. Antalet arbetslösa, som anmälde sig efter fabriksnedläggelsen och som icke omedelbart erhöll arbete, har varit 45 personer, varav cirka hälften män och hälften kvinnor. Den 19 oktober — alltså i onsdags — meddelade länsarbetsnämnden i Jämtlands län att antalet anmälda arbetslösa utgjorde 2 män och 7 kvinnor.

Av de från Ulriksfors Väfveri AB fri-

ställda *männen* har 10 avflyttat från orten, 15 har placerats i mera varaktiga arbeten under det att 22 är placerade i tillfälliga arbeten; 2 är icke arbetsföra till följd av sjukdom och av åldersskäl och 2 är arbetslösa. Av de 22 i tillfälliga arbeten placerade männen beräknas 14 kunna få skogsarbete instundande vinter. Av *kvinnorna* har 27 erhållit arbete på andra orter, 8 är placerade i mera stadigvarande arbeten på hemorten, medan 10 är placerade i tillfälliga arbeten; 7 kvinnor är arbetslösa, huvudsakligen husmödrar och äldre.

Det omedelbara sysselsättningsproblemet gäller främst 8 män, som nu är placerade i tillfälliga arbeten, samt 2 äldre arbetslösa män och 7 arbetslösa kvinnor. Detta problem bör kunna lösas inom ramen för ordinarie arbetsförmedlingsåtgärder.

Alltsedan kännedom om industrinedläggelsen i Ulriksfors erhöles har arbetsmarknadsmyndigheterna arbetat på att söka tillföra orten en ny industri. Till en början hade man förhoppning om att fabriken skulle kunna ombyggas för tillverkning av halvkemisk massa. Förhandlingar fördes sålunda med såväl företrädare för skogsindustrien som med vissa skogsägareföreningar, vilka dock efter verkställda undersökningar förklarade sig icke kunna förlägga sådan tillverkning till Ulriksfors. Överläggningar har sedermera ägt rum med ett flertal industriföretag i andra branscher i syfte att intressera dem för en lokalisering till Ulriksfors. Kontakt har också tagits med ett statligt verk i avsikt att få detta intresserat för att till Ulriksfors förlägga en verkstads- och förrådsrörelse. För närvarande har arbetsmarknadsstyrelsens lokaliseringsbyrå kontakt med ett större industriföretag, som har planer på att utvidga sin verksamhet. Förslag har framlagts om att företaget skall lokalisera en del av denna till Ulriksfors. Företaget har

Svar på fråga ang. den väntade arbetslösheten i Ulriksfors med anledning av textilfabrikens nedläggande

lovat överväga saken och genom besök på ort och ställe undersöka förutsättningarna för en dylik lokalisering.

Omställningsfrågan har visat sig vara av den svårighetsgrad att någon snabb lösning icke legat inom räckhåll, men ansträngningarna att söka komma fram till ett önskvärt resultat fortsätter.

Härefter anförde

Herr JONSSON i Strömsund (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för det svar jag erhållit och snabbheten därmed.

Ulriksfors är egentligen ett rätt bekymmersamt problem ur industrisynpunkt. När den industri, som fanns där förut, en sulfittfabrik, år 1946 definitivt upphörde, visade det sig att driften under den då närmast förflutna femårsperioden hade varit i gång sammanlagt i 18 månader. Det var ett företag av den karaktären, att statsminister Erlander i en interpellationsdebatt uttryckte sig så, »att det band folket vid orten och fattigdomen».

Vi trodde det skulle bli en ljusning, när textilfabriken mot slutet av 40-talet, delvis genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg, placerades där. Där var en tid 200 personer anställda, och det byggdes en ny fin fabriksbyggnad. Det har också byggts ett 60-tal moderna lägenheter på platsen. Det är klart att många av de anställda, som var egna hemsägare, också greps av denna allmänna optimism. De har under dessa år lagt ned sina besparingar och skaffat sig skulder för att förbättra sina bostäder och sålunda nu ytterligare bundit sig fast vid denna ort och, som det ser ut för närvarande, även vid fattigdomen.

Jag vet mycket väl att mycket arbete nedlagts för att försöka få dit en industri. Det är förvånansvärt att det inte lyckats ännu. Här har ändå inves-

terats så mycket pengar i fabriksanläggningar och bostäder, att man rimligen icke kan ha råd att låta kapitalet stå outnyttjat med tanke på nuvarande investeringsbekymmer på övriga områden. Åtminstone borde man inte låta det kapital som ligger i fabriksanläggningar stå outnyttjat. Bostäderna behövs ju för närvarande, men de ligger inte så lämpligt till som hyresbostäder, om det inte blir någon industri där.

Att det inte är så stora svårigheter för närvarande med sysselsättningsproblemen för de anställda, är jag medveten om. På sommaren går det ju alltid någorlunda — många har flyttat därifrån. Det borde väl gå på något sätt även i vinter. Jag ställer mig dock litet frågande till huruvida så många som här har nämnts skall kunna placeras om till skogsarbete. Det är nämligen långt därifrån till arbetsplatsen i skogen, och det gäller ju här personer i medelåldern som under en lång tid varit industriarbetare. Det är möjligt att detta problem kan lösas. Jag hoppas att vederbörande myndigheter — framför allt arbetsmarknadsstyrelsen — skall fortsätta ansträngningarna att få dit en ny industri.

Vi har inte stora möjligheter att inom kommunen göra så mycket mer än som redan gjorts. Jag skulle vara synnerligen tacksam om statsrådet i fortsättningen, liksom hittills, vill ha uppmärksamheten riktad på detta problem. Norrland är i stort sett ett industrifattigt land, och det möter stora svårigheter att få dit nya industrier. Vi borde dock försöka hålla i gång de nybyggda industrier som redan finns där.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 681, av fru *Holmqvist* och herr *Almgren*,

nr 682, av fröken *Höjer m. fl.*, och
nr 683, av fröken *Höjer* och fru *Sjöstrand*; samt

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 684, av herr *Hjalmarson m. fl.*,
nr 685, av herr *Hansson* i Önnarp
m. fl.,

nr 686, av herr *Johnsson* i Kastanje-
gården,

nr 687, av herr *Ahlsten m. fl.*,
nr 688, av herr *Pettersson* i Dahl
m. fl.,

nr 689, av herr *Larsson* i Hedenäset
m. fl.,

nr 690, av herr *Ohlin m. fl.*, och
nr 691, av herr *Severin* i Stockholm
m. fl.

§ 4

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om pension till Hilma Vilhelmina Henning, född Törnros, änka efter avlidne f. d. tryckerimästaren vid riksbankens sedeltryckeri Edvin Henning.

§ 5

Föredrogs den av herr *Holmberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till

herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående beredande av sysselsättning för sågverksarbetarna på Lövholmen, Båtskärsnäs och Seskarö.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Justerades protokollsutdrag.

§ 7

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

För fullgörande av uppdrag såsom medlem i delegationen i Europarådet anhålles vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen t. o. m. den 29 oktober.

Linköping i oktober 1955

Ingemar Andersson

Till Andra kammarens talman,

Riksdagen

Undertecknad anhåller om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 24—29 oktober 1955 för deltagande i Paritetiska sjöfartskommissionens sammanträde i Paris.

Stockholm den 20 oktober 1955

Jerker Svensson

i Göteborg

Kammaren biföll dessa ansökningar.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.22.

In fidem
Gunnar Britth